ELEANOR SHARPSTON
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2020. május 28.[1]

C-238/19. sz. ügy

EZ
kontra
Bundesrepublik Deutschland, képviseli: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge

(a Verwaltungsgericht Hannover [hannoveri közigazgatási bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Menekültpolitika – A menekült jogállás megadásának feltételei – 2011/95/EU irányelv – A 9. cikk (3) bekezdésének értelmezése – Üldöztetési okok – A politikai vélemény fogalma – A 10. cikk (1) bekezdésének e) pontja – A katonai szolgálat teljesítésének megtagadása – Lelkiismereti okból történő megtagadás”

1. A Shepherd ítéletben[2] a Bíróság azt vizsgálta, hogy menedékjogot kell-e biztosítani azon szerződéses katona részére, aki dezertált, mert megtagadta, hogy az Amerikai Egyesült Államok hadseregében az iraki háborúban további katonai szolgálatot teljesítsen.[3] A Verwaltungsgericht Hannover (hannoveri közigazgatási bíróság, Németország) most ezen ítélet további pontosítását kéri a Bíróságtól. A. L. Shepherdtől eltérően az alapeljárás felperese a hadseregbe való behívás elkerülése érdekében menekült el hazájából, és a jelen ügy sajátos hátterét a szír hadseregben a szíriai polgárháborúban teljesítendő katonai szolgálat adja. A kérdést előterjesztő bíróság által felvetett egyes kérdések tehát különböznek az A. L. Shepherd ügyében vizsgált kérdésektől. A Bíróság azt kérte, hogy ebben az indítványban a jelenleg alkalmazandó jogszabályi szövegre, azaz a 2011/93/EK irányelv (a továbbiakban: elismerési irányelv) 9. cikke (3) bekezdésének értelmezésére összpontosítsak. Különösen azt vizsgálom meg, hogy okozati összefüggésnek kell-e fennállnia az ezen irányelv értelmében vett „üldöztetési okok” és az „üldöztetés” (vagy az ilyen cselekményekkel szembeni védelem hiánya) között.

1 Eredeti nyelv: angol.

2 2015. február 26-i ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117.

3 A. L. Shepherd ügye a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státusok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelvhez (HL 2004. L 304., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 96. o.) kapcsolódott. A jelen eljárás a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL 2011. L 337., 9. o.; helyesbítések: HL 2017. L 167., 58. o.; HL 2019. L 19., 20. o.; továbbiakban: elismerési irányelv) kapcsolatos, amely irányelv hatályon kívül helyzte és felváltotta a 2004/83 irányelvet.

A nemzetközi jog

A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény

2. A Genfi Egyezmény[4] 1. cikke A. pontjának (2) bekezdése értelmében minden olyan személy, aki „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni", a „menekült" kifejezés meghatározásának hatálya alá tartozik.

3. Az 1. cikk F. pontjának a) alpontja rögzíti, hogy a Genfi Egyezmény rendelkezései nem alkalmazhatók az olyan személyre, akiről alapos okkal feltételezhető, hogy „béke elleni, háborús vagy emberiség elleni, az ilyen bűncselekményekről rendelkező nemzetközi okmányokban meghatározott bűncselekményt követett el".[5]

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény

4. Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény[6] 9. cikkének (1) bekezdése biztosítja a gondolat-, a lelkiismeret- és vallásszabadságot; ez a jog magában foglalja a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának szabadságát.

Az európai uniós jog

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

5. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 10. cikkének (1) bekezdése megfelel az EJEE 9. cikke (1) bekezdésének. A Charta 10. cikkének (2) bekezdése értelmében a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásához való jogot az e jog gyakorlását szabályozó nemzeti törvények szerint el kell ismerni. Az 52. cikk (3) bekezdése így kimondja, hogy a Chartában foglalt jogokat az EJEE-ben biztosított megfelelő jogokkal azonosan kell értelmezni.

Az elismerési irányelv

6. Az elismerési irányelv preambulumbekezdéseiben a következő állítások szerepelnek. Az elismerési irányelv az együtt a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rendszer sarokkövét képező Genfi Egyezmény és jegyzőkönyv teljes és mindenre kiterjedő alkalmazásán alapuló közös európai menekültügyi rendszert alkotó intézkedések közé tartozik.[7] Az irányelv legfőbb célja annak biztosítása, hogy valamennyi tagállamban azonos feltételeket alkalmazzanak a nemzetközi védelemre valóban rászorulók beazonosítására, és annak elősegítése, hogy az ellátások egy minimális szintje egységesen rendelkezésre álljon.[8] Az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat, és szem előtt tartja a Charta

4 A menekültek helyzetére vonatkozó, 1967. január 31-én New Yorkban aláírt, 1967. október 4-én hatályba lépett jegyzőkönyvvel (a továbbiakban: jegyzőkönyv) kiegészített, a menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. július 28-án Genfben aláírt és 1954. április 22-én hatályba lépett egyezmény (kihirdette: az 1989. évi 15. tvr., a továbbiakban: Genfi Egyezmény). A Genfi Egyezmény hatálya eredetileg az 1951. január 1. előtt Európában történt események elől menekülő személyekre korlátozódott. A jegyzőkönyv megszüntette e korlátozásokat, és a Genfi Egyezmény számára általános hatályt biztosított.

5 A Genfi Egyezmény 1. cikke F. pontjának b) és c) alpontja úgy rendelkezik, hogy az Egyezmény rendelkezései nem alkalmazhatók az olyan személyre, aki a menedéket nyújtó országon kívül súlyos, nem politikai bűncselekményt követ el, vagy az Egyesült Nemzetek céljaiba és elveibe ütköző cselekményekben bűnös.

6 1950. november 4-én írták alá Rómában (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE).

7 A (3) és (4) preambulumbekezdés.

8 A (12) preambulumbekezdés.

által elismert elveket.[9] A tagállamokat az elismerési irányelv hatálya alá tartozó személyekkel való bánásmód tekintetében kötelezik a nemzetközi jog szerinti kötelezettségeik.[10] „Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságával folytatott egyeztetések értékes iránymutatásként szolgálhatnak a tagállamok számára a menekült jogállásnak a genfi egyezmény 1. cikke alapján történő meghatározásához.[11] Annak érdekében, hogy a tagállamok illetékes nemzeti hatóságai a genfi egyezmény alkalmazása során iránymutatást kapjanak, meg kell állapítani a menekült jogállás meghatározásának és tartalmának szabályait.[12] A menedékkérőknek a genfi egyezmény 1. cikke értelmében menekültként történő elismerésére vonatkozóan közös feltételeket kell elfogadni.[13]” Végül, „[a] genfi egyezmény 1. cikkének A. pontja szerinti menekültkénti elismerés egyik feltétele, hogy okozati kapcsolat álljon fenn az üldöztetés okai, azaz a faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozás, politikai meggyőződés vagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozás, valamint az üldözési cselekmények, illetve az üldözési cselekmények elleni védelem hiánya között”.[14]

7. Az 1. cikk szerint az elismerési irányelv célja többek között a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére vonatkozó szabályoknak a megállapítása.

8. A 2. cikk d) pontja úgy határozza meg a „menekült” fogalmát, mint „harmadik ország olyan állampolgára, aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, politikai meggyőződése, avagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatti üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy olyan hontalan személy, aki korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva a fenti okoknál fogva nem tud, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem akar oda visszatérni, és akire a 12. cikk nem vonatkozik”.[15] A 2. cikk g) pontja a „kiegészítő védelmi jogállást” úgy határozza meg, mint „egy harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy valamely tagállam által kiegészítő védelemre jogosult személyként történő elismerés[ét]”.

9. A II. fejezet „A nemzetközi védelem iránti kérelem értékelése” címet viseli. E fejezeten belül a 4. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékok értékelését – a kérelmező közreműködésével – a tagállamoknak kell végezniük. A 4. cikk (3) bekezdésének megfelelően ezt az értékelést egyedi alapon, a 4. cikk (3) bekezdésének a)–e) pontjában felsorolt tényezők figyelembevételével kell elvégezni. E tényezők között a következők szerepelnek:

„a) a kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában a származási országra vonatkozó valamennyi releváns tény, ideértve a származási ország törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit [helyesen: törvényi és rendeleti rendelkezéseit], valamint azok alkalmazási módját is;

[…]

c) a kérelmező egyéni helyzete és személyes körülményei, ideértve az olyan tényezőket is, mint a háttér, nem és életkor, annak megállapítása érdekében, hogy a személyes körülményeit figyelembe véve a vele szemben elkövetett cselekmények vagy azon cselekmények, amelyeket vele szemben elkövethetnek, üldöztetésnek, illetve súlyos sérelemnek minősülnek-e;

9 A (16) preambulumbekezdés.
10 A (17) preambulumbekezdés.
11 A (22) preambulumbekezdés.
12 A (23) preambulumbekezdés.
13 A (24) preambulumbekezdés.
14 A (29) preambulumbekezdés.
15 Lásd az alábbi 13. pontot.

[…]”

A 4. cikk (5) bekezdése értelmében, „[a]mennyiben a tagállamok alkalmazzák az (1) bekezdés első mondatában említett elvet [helyesen: amennyiben a tagállamok azon elvet alkalmazzák], amely szerint a kérelmezőnek meg kell indokolnia a nemzetközi védelem iránti kérelmét, és amennyiben a kérelmező állításait nem támasztják alá dokumentumok vagy egyéb bizonyítékok, úgy ezen állításokat nem kell bizonyítani [helyesen: amennyiben a kérelmező állításainak bizonyos részeit nem támasztják alá dokumentumok vagy egyéb bizonyítékok, úgy ezeket nem kell bizonyítani], amennyiben:

a) a kérelmező láthatóan mindent megtett kérelmének alátámasztása érdekében;

b) a kérelmező átadta a rendelkezésére álló valamennyi bizonyítékot [helyesen: valamennyi releváns bizonyítékot], és az egyéb jelentős, de hiányzó bizonyítékok vonatkozásában kielégítő magyarázatot adott;

c) megállapítható, hogy a kérelmező állításai logikailag összefüggőek és hihetőek, és nem mondanak ellent a kérelmével kapcsolatban ismert általános és egyedi információknak;

d) a kérelmező az első adandó alkalommal benyújtotta a nemzetközi védelem iránti kérelmét, kivéve, amennyiben alapos indokkal igazolni tudja ennek elmulasztását; és

e) általánosságban megállapítható a kérelmező szavahihetősége.”

10. A 6. cikk a) pontjának megfelelően az üldöztetés, illetve a súlyos sérelem forrásai között szerepel az állam is.

11. A 9–12. cikk alkotja „A menekültkénti elismerés feltételei” című III. fejezetet. A 9. cikk („Az üldöztetés”) kimondja:

„(1) Egy cselekmény a genfi egyezmény 1. cikkének A. pontja szerint akkor minősül üldözésnek, ha:

a) jellegénél, illetve ismétlődésénél fogva elegendően súlyos ahhoz, hogy az alapvető emberi jogokat súlyosan megsértse, különös tekintettel az állam azon kötelezettségeire, amelyektől az [EJEE] 15. cikkének (2) bekezdése értelmében nem lehet eltérni;[16] vagy

b) különböző olyan intézkedések együtteséből áll össze, amelyek elég súlyosan sértik az emberi jogokat ahhoz, hogy az érintett személy helyzetére az a) pontban említetthez hasonló módon hassanak.

(2) Az (1) bekezdés szerinti üldözés többek között a következő cselekmények formájában jelenhet meg:

a) fizikai vagy pszichikai erőszak alkalmazása, ideértve a nemi erőszakot is;

b) olyan törvényi, rendeleti, közigazgatási, rendőrségi és/vagy igazságszolgáltatási intézkedések, amelyek önmagukban hátrányosan megkülönböztető jellegűek, vagy amelyeket hátrányosan megkülönböztető módon alkalmaznak;

c) aránytalanságok vagy hátrányos megkülönböztetés a büntetőeljárás során, aránytalan vagy hátrányosan megkülönböztető jellegű büntetés;

d) a bírósági jogvédelem megtagadása, amennyiben mindez aránytalan vagy hátrányosan megkülönböztető jellegű büntetéssel jár;

16 Az EJEE 15. cikkének (2) bekezdése felsorolja azon jogokat, amelyektől nem lehet eltérni, mint például az élethez való jog.

e) konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadás miatti büntetőeljárás vagy büntetés, amennyiben a katonai szolgálat teljesítése bűncselekmény vagy a 12. cikk (2) bekezdése szerinti kizáró okok hatálya alá tartozó valamely cselekmény elkövetésével járna;[17]

f) olyan cselekmények, amelyeket nemi hovatartozás miatt vagy gyermekekkel szemben követtek el.

(3) A 2. cikk d) pontjával összhangban, a 10. cikkben említett okok, valamint az e cikk (1) bekezdésében üldözésnek minősített cselekmények, illetve az ilyen cselekményekkel szembeni védelem hiánya között összefüggésnek kell lennie."

12. A 10. cikk (1) bekezdése öt olyan elemet sorol fel, amelyet a tagállamoknak az „üldöztetési okok" értékelése során figyelembe kell venniük, nevezetesen a fajt, a vallást, a nemzetiséget, a meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozást és a politikai véleményt (a 10. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontja). Ami ez utóbbit illet, a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontja kimondja:

„[A] politikai vélemény fogalma különösen azt foglalja magában, hogy a kérelmező egy olyan ügyben, amely a 6. cikkben említett potenciális üldözőt, annak politikáját vagy eljárását érinti, meghatározott véleményt, gondolatokat vagy meggyőződést képvisel, függetlenül attól, hogy a kérelmező az adott vélemény, gondolatok vagy meggyőződés alapján cselekedett-e".

A 10. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a]nnak értékelésekor, hogy a kérelmező üldöztetéstől való félelme megalapozott-e, nincs jelentősége annak, hogy a kérelmező ténylegesen rendelkezik-e az üldöztetés alapjául szolgáló faji, vallási, nemzetiségi, társadalmi vagy politikai jellemzőkkel, amennyiben üldözője úgy tekinti, hogy rendelkezik e jellemzőkkel".

13. A 12. cikk felsorolja azokat a körülményeket, amelyek esetén a harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy az elismerési irányelv alapján nem ismerhető el menekültként. E körülmények között szerepel az az eset, amikor nyomós okkal feltételezhető, hogy az érintett személy béke elleni, háborús vagy emberiség elleni, az ilyen bűncselekményekről rendelkező nemzetközi okmányokban meghatározott bűncselekményt követett el (a 12. cikk (2) bekezdésének a) pontja).[18]

14. A 13. cikk megköveteli, hogy a tagállamok menekültként ismerjék el az olyan harmadik országbeli állampolgárt vagy hontalan személyt, aki megfelel az elismerési irányelv II. és III. fejezetében előírt feltételeknek.

Az eljárási irányelv

15. A 2013/32/EU irányelv[19] célja a tagállamokban az elismerési irányelv szerinti nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárások megállapítása. Az irányelvet az Európai Unió területén belül benyújtott valamennyi nemzetközi védelem iránti kérelemre alkalmazni kell.[20] A kérelmek megvizsgálásának követelményeit a 10. cikk tartalmazza. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az eljáró hatóság a menedékjog iránti kérelmekről megfelelő vizsgálat után hozzon határozatot.[21]

17 Lásd az alábbi 13. pontot.

18 Egy ezzel párhuzamos rendelkezés (a 17. cikk (1) bekezdésének a) pontja) hasonlóképpen kizárja, hogy az ilyen személy kiegészítő védelemben részesülhessen. A teljesség érdekében hozzáteszem, hogy a 12. cikk (2) bekezdése b) és c) pontjának, valamint a kiegészítő védelem alóli, a 17. cikk (1) bekezdésének b) és c) pontjában szereplő párhuzamos kizárásnak a szövege hasonló a Genfi Egyezmény 1. cikke F. pontjának b) és c) alpontjához; lásd a fenti 5. lábjegyzetet.

19 A nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló, 2013. június 26-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 180., 60. o.; helyesbítés: HL 2016. L 198., 50. o.) (a továbbiakban: eljárási irányelv).

20 A 3. cikk (1) bekezdése.

21 A 10. cikk (3) bekezdése.

A nemzeti jog

16. Az Asylgesetz (a menedékjogról szóló törvény, a továbbiakban: AsylG) 3. §-ának (1) bekezdése a „menekült” fogalmát az elismerési irányelv 2. cikkének d) pontjában szereplő fogalommeghatározásnak megfelelően határozza meg. Az AsylG 3a. §-a az „üldöztetést” az elismerési irányelv 9. cikkét tükröző módon határozza meg (a 3a. § (2) bekezdésének 5. pontja megismétli az irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontját a konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadás miatti büntetőeljárásról vagy büntetésről, amennyiben a katonai szolgálat teljesítése [háborús bűncselekmények elkövetésében való érintettséggel] járna). Az AsylG 3b. §-a az üldöztetési okokat az elismerési irányelv 10. cikkéhez hasonló módon határozza meg (a 3b. § (1) bekezdésének 5. pontja megismétli a 10. cikk (1) bekezdésének a „politikai vélemény” fogalmáról szóló e) pontját). Végül az AsylG 3a. §-ának (3) bekezdése – az elismerési irányelv 9. cikkének (3) bekezdéséhez hasonlóan – megköveteli, hogy összefüggés álljon fenn [22] az üldöztetés és az üldöztetési okok között.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

17. A felperes, EZ 1989. január 27-én született. Szír állampolgár. Tengeri úton hagyta el hazáját, majd több államon keresztüli, szárazföldön történő utazást követően végül 2015. szeptember 5-én érkezett a Németországi Szövetségi Köztársaságba. 2016. január 28-án menedékjog iránti hivatalos kérelmet terjesztett elő a Bundesamt für Migration und Flüchtlingénél (szövetségi bevándorlási és menekültügyi hivatal, a továbbiakban: Bundesamt).

18. EZ tájékoztatta a Bundesamt-t, hogy szíriai tartózkodása alatt attól való félelmében, hogy részt kell vennie a polgárháborúban, a katonai szolgálat alóli felmentését kérte. A szír hatóságok a felmentést 2015 februárjáig, az aleppói egyetemen folytatott tanulmányai befejezéséig engedélyezték számára. EZ egyetemi tanulmányait 2014 áprilisában fejezte be. A 2015 februárjára szóló, katonai szolgálatra történő behívása miatt 2014 novemberében elhagyta Szíriát.

19. 2017. április 11-i határozatával a Bundesamt elismerte EZ kiegészítő védelmi jogállását, [23] a menedékjog iránti kérelmét azonban elutasította azon az alapon, hogy EZ Szíriában nem szenvedett el üldöztetést, amely miatt a hazáját el kellett volna hagyni. A Bundesamt azt az álláspontot képviselte, hogy EZ esetében nincs okozati összefüggés az üldöztetés és az üldöztetési ok között. EZ 2017. május 1-jén keresetet terjesztett elő e határozat ellen a kérdést előterjesztő bíróságnál.

20. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a következő kijelentéseket tette.

21. Szíriában 2011 óta belső fegyveres konfliktushelyzet áll fenn. Az e konfliktusban részt vevő valamennyi fél most is súlyosan és rendszeresen megsérti a nemzetközi humanitárius jogot. [24]

22. Szíriában kétéves általános hadkötelezettség áll fenn a 18 év feletti szír állampolgárságú férfiakra vonatkozóan. A katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásához való jogot a szír jog nem ismeri el. [25] A szír katonai közigazgatás továbbra is intenzív sorozást végez. Általános elvárás a hadköteles személyekkel szemben, hogy a hadkötelezettség beálltával (például a tanulmányi célú felmentés lejártával) önállóan jelentkezzenek a katonai közigazgatásnál. Az így nem jelentkező

22 „Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b gennanten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen *muss eine Verknüpfung bestehen*”. (*Kapcsolatnak kell fennállnia* a 3b. §-sal összefüggésben értelmezett 3. § (1) bekezdésének 1. pontjában szereplő üldözési okok, valamint a 3a. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott üldözési cselekmények vagy az ilyen cselekményekkel szembeni védelem hiánya között) (kiemelés tőlem).

23 Lásd a fenti 8. pontot.

24 Előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a kérdést előterjesztő bíróság ezt a ténymegállapítást részletesen dokumentálja.

25 A kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatalra utaló végzésében az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa Szíriai Arab Köztársasággal foglalkozó független nemzetközi vizsgálóbizottságának 2017. február 2-i jelentését (A/HRC/34/64) idézi.

hadköteles személyek rendszerint hat hónap után a katonai szolgálat alól kibúvó személyek listájára kerülnek. E listát az ellenőrző pontok és más állami hatóságok rendelkezésére bocsátják. A szír jog a katonai szolgálat alól kibúvó, ily módon elfogott személyeket háború idején szigorúan bünteti. A büntetések formája önkényes: a törvény által előírt, öt évig terjedő szabadságvesztés büntetéstől (gyakorlatilag) a kivégzésig terjed, abból következően, hogy a besorozottakat katonai kiképzés nélkül vetik be a fronton veszélyes műveletekre.

23. A kérdést előterjesztő bíróság azt az álláspontot képviselte, hogy EZ nem kívánja teljesíteni az általános hadkötelezettséget, amely valószínűleg háborús bűncselekmények elkövetésével járna számára.[26] EZ-t amiatt, hogy elhagyta Szíriát, és nemzetközi védelmet kért, – éppen e magatartás alapján – büntetőeljárás vagy büntetés fenyegeti a származási országában.

24. E háttérre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság több kérdésben kér iránymutatást. Többek között azt kéri a Bíróságtól, hogy vizsgálja meg az elismerési irányelv 9. cikkének (3) bekezdését, és pontosítsa, hogy kell-e bizonyítani a 9. cikk (2) bekezdésében felsorolt, „üldöztetésnek” minősített cselekmények és a 10. cikk (1) bekezdésében szereplő „üldöztetési okok” valamelyike közötti okozati összefüggést. Az e kérdésre adandó igenlő válasz esetére a kérdést előterjesztő bíróság felteszi a kérdést, hogy az ilyen összefüggés az említett irányelv alapján automatikusan fennáll-e, amennyiben a menedékjog iránti kérelem a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontján alapul.[27] Ennek megfelelően a kérdést előterjesztő bíróság az alábbi kérdéseket terjeszti elő előzetes döntéshozatalra:

„1) Úgy kell-e értelmezni a[z elismerési] irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontját, hogy a »konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadás« nem követeli meg, hogy az érintett személy formális megtagadási eljárásban tagadja meg a katonai szolgálatot, ha a származási ország joga nem rendelkezik a katonai szolgálat megtagadásához való jogról?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén:

Védelemben részesíti-e a[z elismerési] irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontja a »konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadással« azokat a személyeket is, akik a katonai szolgálat alóli felmentés lejárta után nem állnak a származási ország katonai közigazgatásának rendelkezésére, és meneküléssel kivonják magukat a kényszerbehívás alól?

3) A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén:

Úgy kell-e értelmezni a[z elismerési] irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontját, hogy az olyan hadköteles személy számára, aki a jövőbeli katonai bevetési területét nem ismeri, a katonai szolgálat teljesítése pusztán azért »járna [közvetlenül vagy közvetve] bűncselekmény vagy a 12. cikk (2) bekezdése szerinti kizáró okok hatálya alá tartozó valamely cselekmény elkövetésével«, mivel a származási országának fegyveres erői hadköteles személyek bevetésével ismételten és rendszeresen követnek el ilyen bűncselekményeket vagy cselekményeket?

4) Úgy kell-e értelmezni a[z elismerési] irányelv 9. cikkének (3) bekezdését, hogy a[z elismerési] irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontja szerinti üldöztetés esetén is – a[z elismerési] irányelv 2. cikkének d) pontjával összhangban – összefüggésnek kell lennie a[z elismerési] irányelv 10. cikkében említett okok, valamint a[z elismerési] irányelv 9. cikkének (1) és (2) bekezdésében üldöztetésnek minősített cselekmények, illetve az ilyen cselekményekkel szembeni védelem hiánya között?

26 Előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a kérdést előterjesztő bíróság az ENSZ Közgyűlésének „A Szíriai Arab Köztársaságban 2011 márciusa óta elkövetett, a nemzetközi jog hatálya alá tartozó legsúlyosabb bűncselekmények elkövetéséért felelős személyek elleni nyomozást és büntetőeljárás alá vonását segítő nemzetközi, pártatlan és független mechanizmus” című, 2016. december 19-i A/71/L.48 határozatát idézi.

27 A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló végzésében rögzíti, hogy nemzeti szinten az ítélkezési gyakorlat megosztott a tekintetben, hogy fenn kell-e álljon ilyen okozati összefüggés abban az esetben, ha a menedékkérők az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára hivatkoznak.

5) A negyedik kérdésre adandó igenlő válasz esetén: a[z elismerési] irányelv 9. cikkének a 2. cikke d) pontjával összefüggésben értelmezett (3) bekezdése értelmében vett azon összefüggés, amely a katonai szolgálatmegtagadás miatti büntetőeljárás vagy büntetés formájában történő üldöztetés és az üldöztetési ok között áll fenn, már akkor adott, ha a büntetőeljárás vagy a büntetés a megtagadáshoz kapcsolódik?"

25. Írásbeli észrevételeket EZ és az Európai Bizottság terjesztett elő. E két fél, valamint a Bundesamt és Németország a 2020. március 5-i tárgyaláson szóbeli észrevételeket terjesztett elő.

Értékelés

Általános megjegyzések

26. Az elismerési irányelv preambuluma meghatározza azt a keretet, amelyben az irányelv rendelkezéseit értelmezni kell. Így a Genfi Egyezmény és a jegyzőkönyv képezi ezen irányelv alkalmazásának alapját, és az irányelv teljes mértékben figyelembe veszi a Chartában foglalt elveket, valamint a tagállamok nemzetközi jog alapján fennálló kötelezettségeit is.[28]

27. Az elismerési irányelvet ezért általános rendszerének és célkitűzésének fényében kell értelmezni, tiszteletben tartva a Genfi Egyezményt és az EUMSZ 78. cikk (1) bekezdésében említett egyéb vonatkozó szerződéseket, valamint a Charta által elismert jogokat.[29] Az ENSZ menekültügyi főbiztosának nyilatkozatai értékes iránymutatásként szolgálnak az elismerési irányelv értelmezése során.[30]

28. Az elismerési irányelv általános rendszere a következő. „Menekült" többek között a harmadik ország olyan állampolgára, aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, politikai meggyőződése, avagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatti „üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt" az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy „az üldöztetéstől való félelmében" nem kívánja annak az országnak a „védelmét" igénybe venni. Így a származási országában fennálló körülmények miatt fenn kell állnia az érintett személynek - az irányelv 2. cikkének d) pontjában és 10. cikkének (1) bekezdésében és a Genfi Egyezmény 1. cikke A. pontjának (2) bekezdésében felsorolt öt közül legalább egy okból való - személyes üldöztetés miatti megalapozott félelmének.

29. Az elismerési irányelv 4. cikke (3) bekezdésének a), b) és c) pontja értelmében a nemzetközi védelem iránti kérelem egyedi értékelésekor figyelembe kell venni a következőket: i. a menedékjog iránti kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában a származási országra vonatkozó valamennyi releváns tény, ideértve a származási ország törvényi és rendeleti rendelkezéseit, valamint azok alkalmazási módját is; ii. a kérelmező releváns nyilatkozatai és az általa bemutatott dokumentumok, valamint iii. a kérelmező egyéni helyzete és személyes körülményei.[31]

30. A szír állam és katonai közigazgatása „az üldöztetés, illetve a súlyos sérelem forrásai" fogalmának az elismerési irányelv 6. cikke a) pontja szerinti meghatározásának körébe tartozik.

28 Az elismerési irányelv (3), (4), (16) és (17) preambulumbekezdése.

29 2015. február 26-i Shepherd ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

30 Lásd az elismerési irányelv (22) preambulumbekezdését. A jelen ügy szempontjából különösen releváns a közelmúltban, 2019 februárjában felülvizsgált, a menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. évi egyezményen és 1967. évi jegyzőkönyvön alapuló menekültstátusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről szóló kézikönyv (a továbbiakban: kézikönyv), valamint a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény 1. cikke A. pontjának (2) bekezdésével és/vagy az 1967. évi jegyzőkönyvvel összefüggésben a katonai szolgálathoz kapcsolódó menedékjog iránti kérelmekről szóló 10. sz. nemzetközi védelmi iránymutatás (a továbbiakban: 10. sz. UNHCR iránymutatás) (2014. november 12-i változat). Noha e dokumentumok egyike sem bír jogi szempontból kötelező erővel, állandó nemzetközi jogi alapelveket tükröznek.

31 2015. február 26-i Shepherd ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

31. Az elismerési irányelv 12. cikkének (2) bekezdése a Genfi Egyezmény 1. cikkének F. pontjából ered. A jelen körülmények között csak a 12. cikk (2) bekezdésének a) pontja releváns.[32] Az e rendelkezésben és a Genfi Egyezmény 1. cikke F. pontjának a) alpontjában felsorolt, a menekültkénti elismerést kizáró cselekmények azonosak. Ezekről akkor van szó, amikor „nyomós okkal" feltételezhető, hogy az érintett személy béke elleni, háborús vagy emberiség elleni, az ilyen bűncselekményekről rendelkező nemzetközi okmányokban meghatározott bűncselekményeket követett el.

32. A Nemzetközi Katonai Törvényszék Alapokmánya[33] úgy határozza meg a „béke elleni bűncselekményt", hogy az nemzetközi szerződéseket vagy egyéb egyezményeket sértő agresszív háború tervezése, előkészítése, kezdeményezése vagy folytatása. Ilyen bűncselekményt jellegénél fogva csak magas hatalmi pozícióban álló, valamely államot vagy államhoz hasonló szereplőt képviselő személy követhet el.[34] Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés ismerteti, hogy EZ fiatal férfi, aki az országból való elmenekülés révén kivonta magát a szíriai katonai szolgálat alól. Véleményem szerint biztonsággal kizárható annak lehetősége, hogy a hadseregbe való belépése esetén (két éven belül) kellően magas rangú katonatiszt lett volna belőle ahhoz, hogy béke elleni bűncselekményt tudjon elkövetni.

33. A ténybeli háttér előzetes döntéshozatalra utaló végzésben szereplő ismertetése és a kérdést előterjesztő bíróság megállapításai ugyanakkor arra utalnak, hogy amennyiben EZ katonai szolgálatba lépett volna, esetében fennállhatott volna a háborús bűncselekmények és/vagy emberiség elleni bűncselekmények elkövetésének veszélye.[35] Számos nemzetközi jogszabály meghatározza a „háborús bűncselekmények" fogalmát. Az ilyen bűncselekmények magukban foglalják a nemzetközi humanitárius jog azon szabályainak súlyos megsértését, amelyek célja azon személyek védelme, akik nem vagy már nem vesznek részt ellenségeskedésekben, valamint az alkalmazott háborús módszerek és eszközök korlátozása. A háborús bűncselekmények kifejezés magában foglalja a polgári személyek szándékos megölését és kínzását.[36] Az emberiség elleni bűncselekményekhez tartozik a polgári lakosság ellen irányuló széles körű vagy rendszeres támadás keretében elkövetett népirtás, emberölés, nemi erőszak és kínzás.[37]

34. Az elismerési irányelv legfőbb célja az 1. cikkében foglaltak szerint annak biztosítása, hogy valamennyi tagállamban azonos feltételeket alkalmazzanak az Európai Unióban nemzetközi védelemre valóban rászorulók beazonosítására.[38] Ezen irányelv lényegében humanitárius összefüggésbe illeszkedik.

35. Fontos továbbá emlékeztetni arra, hogy az elismerési irányelv harmonizált minimumkövetelményeket vezet be a menekült jogállás meghatározására vonatkozóan.[39] Ezért még fontosabb annak biztosítása, hogy e szabályokat a tagállamokban következetesen és egységesen alkalmazzák.

36. E megfontolások fényében kell értelmezni a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontját és (3) bekezdését, valamint a 10. cikket.

32 A 12. cikk (2) bekezdésének b) és c) pontjában szereplő okokat a Genfi Egyezmény 1. cikke F. pontjának b) és c) alpontja tükrözi, így azok itt nem relevánsak (lásd a fenti 5. lábjegyzetet).

33 Londonban, 1945. augusztus 8-án írták alá.

34 Lásd például a Genfi Egyezmény 1. cikkének F. pontja szerinti kizáró klauzulák alkalmazásáról szóló iránymutatás (a továbbiakban: kizáró klauzulákról szóló UNHCR iránymutatás) 11. pontját.

35 Lásd a fenti 21–23. pontot.

36 Lásd: a Shepherd ügyre vonatkozó indítványom, C-472/13, EU:C:2014:2360, 41–43. pont.

37 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben több jelentést és határozatot idéz. Ezek között szerepel az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa Szíriai Arab Köztársasággal foglalkozó független nemzetközi vizsgálóbizottságának 2018. augusztus 9-i jelentése (A/HRC/39/65); az ENSZ Közgyűlésének „a Szíriai Arab Köztársaságban fennálló emberi jogi helyzetről" szóló 2018. július 2-i határozata (A/HRC/38/L20); valamint az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa „az emberi jogok és a nemzetközi humanitárius jog Szíriai Arab Köztársaságban 2016. július 21. és 2017. február 28. között elkövetett megsértésével" foglalkozó független nemzetközi vizsgálóbizottságának 2017. március 10-i dokumentuma (A/HRC/34/CRP.3).

38 Lásd az elismerési irányelv (12) preambulumbekezdését.

39 Az elismerési irányelv 3. cikke.

A negyedik és az ötödik kérdés

37. A negyedik és az ötödik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság az elismerési irányelv 9. cikke (3) bekezdésének értelmezésére vonatkozó iránymutatást kér.[40] Különösen arról kíván meggyőződni, hogy e rendelkezést hogyan kell a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjával és a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontjával összefüggésben értelmezni.

38. A kérdést előterjesztő bíróság a negyedik kérdéssel azt kérdezi, hogy a 9. cikk (3) bekezdésében szereplő azon követelmény, amely szerint a 10. cikkben felsorolt üldöztetési okokkal való „összefüggésnek" kell fennállnia, akkor is alkalmazandó-e, ha az „üldöztetés" esetében konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadás miatti büntetőeljárásról vagy büntetésről van szó, amennyiben a katonai szolgálat teljesítése háborús bűncselekmény és/vagy emberiség elleni bűncselekmény elkövetésével járna (a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontja).

39. A Bundesamt, Németország és a Bizottság egyetért abban, hogy az üldöztetés és az üldöztetési okok között mindig okozati összefüggésnek kell fennállnia. EZ vitatja ezt az álláspontot.

40. Véleményem szerint helyes az elismerési irányelv 9. cikke (3) bekezdésének a Bundesamt, Németország és a Bizottság által előadott értelmezése.

41. Először is, az ezzel ellentétes értelmezés összeegyeztethetetlen a menekült fogalmának az elismerési irányelv 2. cikkének d) pontjában szereplő meghatározásával (olyan személy, akinek az esetében fennáll az ott felsorolt öt ok közül legalább egy ok miatti „üldöztetéstől való megalapozott félelem", és aki „nem tudja, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni").[41]

42. Másodszor, ellentétes lenne magának a 9. cikk (3) bekezdésének a kifejezett szövegével, amely kimondja, hogy „összefüggésnek *kell* lennie"[42] a 10. cikkben említett okok, valamint a 9. cikk (1) bekezdésében üldözésnek minősített cselekmények, illetve az ilyen cselekményekkel szembeni védelem hiánya között.[43]

43. Itt hasznos részletesebben megvizsgálni a 9. cikket, amely meghatározza azokat a tényezőket, amelyek alapján egyes cselekmények üldöztetésnek tekinthetők.[44]

44. A 9. cikk (1) bekezdésének a) pontja rögzíti, hogy a vonatkozó cselekményeknek jellegüknél, illetve ismétlődésüknél fogva „elegendően súlyos[nak]" kell lenniük ahhoz, hogy „az alapvető emberi jogokat súlyosan megsérts[ék]", különös tekintettel az állam azon kötelezettségeire, amelyektől az EJEE 15. cikkének (2) bekezdése értelmében nem lehet eltérni. A 9. cikk (1) bekezdésének b) pontja úgy rendelkezik, hogy üldözésnek minősül a különböző olyan intézkedések együttese is, amelyek „elég súlyosan sértik az emberi jogokat ahhoz, hogy az érintett személy helyzetére" a 9. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említetthez „hasonló módon hassanak". Minden állítólagos üldöztetésnek el kell érnie a 9. cikk (1) bekezdésében rögzített küszöböt ahhoz, hogy a menedékkérő az elismerési irányelv hatálya alá tartozzon.

40 A 9. cikk (3) bekezdése hivatkozik a 9. cikk (1) bekezdésére, azonban – talán különös módon – nem tesz említést az egyes „üldöztetésnek" minősített cselekmények 9. cikk (2) bekezdésében szereplő (nem kimerítő) felsorolásról. Lásd még az alábbi 45. pontot.

41 Lásd a fenti 28. pontot.

42 Kiemelés tőlem.

43 Lásd még az alábbi 45. pontot.

44 2012. szeptember 5-i Y és Z ítélet, C-71/11 és C-99/11, EU:C:2012:518, 53. pont.

45. A 9. cikk (2) bekezdése a lehetséges üldöztetésnek minősülő cselekmények heterogén listáját tartalmazza. E felsorolás csupán szemléltető jellegű. A felsorolás első négy eleme olyan cselekményeket ír le, amelyeket az üldöztetés, illetve a súlyos sérelem forrását jelentő valamely szereplő követhet el egy egyénnel szemben. A felsorolás ötödik és hatodik eleme a szóban forgó bánásmódot később elszenvedő egyén valamely korábbi cselekményétől vagy minőségétől függ. Mivel a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő felsorolás szemléltető jellegű („[…] többek között a következő cselekmények formájában jelenhet meg: […]”), a 9. cikk (1) bekezdése a) pontjának alkalmazásában azonban más, fel nem sorolt cselekmények is üldöztetésnek minősülhetnek.[45] Mindenesetre egyértelmű, hogy a 9. cikk (2) bekezdésében felsorolt *típusú* (vagy *formájú)* cselekménynek ugyanakkor el kell érnie a 9. cikk (1) bekezdésében megjelölt *súlyossági szintet*, mielőtt „üldöztetésnek” *minősülne*.

46. A 9. cikk (3) bekezdése hivatkozik a 9. cikk (1) bekezdésére („az e cikk (1) bekezdésében üldözésnek minősített cselekmények”), azonban nem hivatkozik az ilyen cselekmények 9. cikk (2) bekezdésében szereplő, szemléltető jellegű felsorolására. Ez a mulasztás lehet jogalkotói figyelmetlenség, vagy épp ellenkezőleg, lehet szándékos. Magában az elismerési irányelvben semmi nem utal e mulasztás okára. Lehetséges, hogy a 9. cikk (3) bekezdése egyszerűen azért nem tartalmaz a 9. cikk (2) bekezdésére való hivatkozást, mivel az előbbi nem határozza meg átfogóan az üldöztetést (ez a 9. cikk (1) bekezdésének funkciója és célja).[46] A jogalkotó tekinthette úgy, hogy a 9. cikk (1) bekezdése hallgatólagosan magában foglalja annak a 9. cikk (2) bekezdésében szereplő szemléltető jellegű felsorolását, hogy mi *minősülhet* a 9. cikk (1) bekezdése alkalmazásában elegendően súlyos cselekménynek.

47. Bármi legyen is a helyes magyarázat, számomra nem tűnik valószerűnek, hogy ez arra utalna, hogy a 9. cikk (2) bekezdésében felsorolt egyetlen cselekményforma esetében sem szükséges bizonyítani a cselekmények és az üldöztetési okok közötti okozati összefüggést.

48. Harmadszor, ez az értelmezés ellentétes lenne a Genfi Egyezmény 1. cikke A. pontja (2) bekezdésének szövegével, amely olyan személyekre hivatkozik, akik megalapozottan félnek a „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozás[uk], illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozás[uk], avagy politikai meggyőződés[ük] miatti” üldözéstől. Ezt a meghatározást természetesen tükrözi az elismerési irányelv 2. cikkének d) pontja (amint azt a fenti 41. pontban jeleztem), amelyet a Genfi Egyezménnyel összhangban kell értelmezni.[47] Megjegyzem továbbá, hogy az elismerési irányelv indokolása rögzíti, hogy a jogalkotó ezen irányelv átdolgozott változatában pontosítani kívánta a jelenleg a 9. cikk (3) bekezdésében szereplő „okozati kapcsolat követelményét”.[48]

49. Negyedszer, a Bíróság következetesen hivatkozott az üldöztetés és a 10. cikk (1) bekezdésében szereplő okok közötti okozati összefüggés bizonyításának szükségességére. A Bíróságnak a valláson vagy szexuális irányultságon alapuló menedékjog iránti kérelmekkel kapcsolatos ügyekben hozott határozatai olyan példákat jelentenek, amelyek a jelen ügyben analógia útján minden további nélkül alkalmazhatóak.[49]

45 Lásd a fenti 44. pontot.

46 Lásd a fenti 45. pontot.

47 Lásd az elismerési irányelv (24) preambulumbekezdését.

48 Lásd a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére és jogállására, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó, 2009. október 21-i COM(2009) 551 végleges bizottsági javaslat 7. és 8. oldalát: „Számos olyan esetben, amikor az üldöztetés nem állami szereplő – például a milíciák, klánok, bűnügyi hálózatok, helyi közösségek vagy családok – részéről jelentkezik, az üldöz[t]etést nem egy, a Genfi Egyezményben meghatározott indokkal kapcsolatos okokból követik el, hanem például bűnügyi célokból vagy magán bosszúállás céljából. Ilyen esetekben ugyanakkor gyakran előfordul, hogy az állam – a Genfi Egyezményhez kapcsolódó okokból (például vallás, nem, etnikai hovatartozás stb.) – nem képes vagy nem hajlandó védelmet nyújtani az érintett egyénnek. Az esetleges védelmi hiányosságok megszüntetése céljából a javaslat egyértelműen kimondja, hogy az üldöztetés és az üldöztetés okai közötti kapcsolat fennállásra vonatkozó követelmény akkor is teljesül, ha kapcsolat áll fenn az üldöztetés *és az ilyen üldöztetés elleni védelem hiánya között*” (kiemelés az eredeti szövegben).

49 2012. szeptember 5-i Y és Z ítélet, C-71/11 és C-99/11, EU:C:2012:518, 55. pont a vallással kapcsolatban, és 2014. december 2-i A és társai ítélet, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 60. pont a szexuális irányultsággal kapcsolatban.

50. Ötödször, az elismerési irányelv céljával ellentétes lenne, ha figyelmen kívül hagynánk az üldöztetési okok és az üldöztetés – vagy az üldöztetés elleni védelem hiánya – közötti okozati összefüggés bizonyításának szükségességét. [50]

51. Megállapítom tehát, hogy az elismerési irányelv 9. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy mindig okozati összefüggésnek kell fennállnia a 10. cikk (1) bekezdésében szereplő üldöztetési okok és a 9. cikk (1) bekezdésében meghatározott üldöztetés között, így azokban az esetekben is, amikor a nemzetközi védelmet kérelmező ezen irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni.

52. Mivel a negyedik kérdésre igenlő válasz adását javaslom, válaszolni kell az ötödik kérdésre. E kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy a 9. cikk (3) bekezdésében megkövetelt okozati összefüggés automatikusan fennáll-e azokban az esetekben, amikor a menedékkérő az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni. Ez a kérdés az ilyen kérelmek 4. cikk szerinti értékelési folyamatával kapcsolatos kérdéseket foglal magában.

53. EZ azt állítja, hogy amennyiben a kérelmező a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadására hivatkozik, úgy kell tekinteni, hogy e megtagadás révén politikai véleményt fejez ki, valamint hogy hazájában üldöztetésnek lesz kitéve, mivel a katonai szolgálat elkerülését büntetéssel sújtják.

54. A Bundesamt előadja, hogy nem vélelmezhető, hogy mindenki, aki megtagadja a katonai szolgálat teljesítését, hivatkozhat az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontjára. A szükséges okozati összefüggés bizonyításához a szír állam számára egyértelmű kell legyen, hogy az érintett személy lelkiismereti okból vonta ki magát a katonai szolgálat alól, és ezt ezen nézetek külső megnyilvánulásának kell tanúsítania.

55. Németország azt állítja, hogy nem következik minden esetben, amikor a kérelmezők az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára hivatkoznak, hogy az okozati összefüggés fennáll. A kérelmezőknek bizonyítaniuk kell az üldöztetési okokat, és az illetékes nemzeti hatóságoknak képeseknek kell lenniük a kérelmezők által előadottak ellenőrzésére. Ez az ellenőrzési folyamat magában foglalhat olyan külső forrásokra való hivatkozást, ahol a kérelmező jelezte politikai véleményét, például azáltal, hogy az interneten keresztül nyilvános platformokon bejegyzéseket tett közzé.

56. A Bizottság állítása szerint magától értetődik, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelmeket minden esetben egyedileg kell vizsgálni. Minden tényt az elismerési irányelv 4. cikkének megfelelően kell értékelni. A katonai szolgálatnak a háborús bűncselekményekben való részvétel veszélyének elkerülése érdekében történő megtagadása az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében vett politikai vélemény kifejezésének tekinthető.

57. A Bíróság nem rendelkezik arra vonatkozó információkkal, hogy EZ az elismerési irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében szereplő öt üldöztetési ok közül melyikre hivatkozott. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés rögzíti, hogy EZ arra hivatkozott, hogy „– egyéni okoktól függetlenül – már a Szíriából való menekülése és a Németországi Szövetségi Köztársaságban benyújtott menedékjog iránti kérelme miatt üldöztetés fenyegeti Szíriában”. A kérdést előterjesztő bíróság abból az előfeltételezésből indul ki, hogy EZ esetében a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontja (politikai vélemény) a releváns üldöztetési ok. Míg ez a feltételezés helyes lehet, nem következik szükségképpen, hogy ez az egyetlen ok, amely alkalmazható lehet. [51]

50 Lásd az elismerési irányelv (29) preambulumbekezdését, amely hangsúlyozza, hogy az ilyen okozati összefüggés fennállása „a genfi egyezmény 1. cikkének A. pontja szerinti menekültkénti elismerés egyik feltétele”.

51 Lásd még a lenti 83. pontot.

58. A „menekült” szó elismerési irányelv 2. cikkének d) pontjában szereplő meghatározásának megfelelően az illetékes hatóságoknak meg kell győződniük arról, hogy a kérelmező üldöztetésnek van kitéve, vagy vele szemben fennáll az üldöztetés veszélye. Az együttesen értelmezett 9. és 10. cikk azt jelenti, hogy az üldöztetés fogalma magában foglalja az „üldöztetést” és az „üldöztetési okot” is. [52]

59. Amennyiben a nemzetközi védelmet kérelmező „üldöztetésként” a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjára hivatkozik, és bizonyítani tudja, hogy eleget tesz az e rendelkezésben szereplő első két együttes feltételnek (azaz, hogy katonai szolgálat megtagadása miatti büntetőeljárás vagy büntetés veszélyének van kitéve, valamint hogy amennyiben katonai szolgálatot teljesítene, e szolgálat valószínűleg a 12. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó valamely cselekmény elkövetésével járna), [53] „üldöztetési ok” megállapításához azt is bizonyítania kell-e, hogy a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontja alkalmazásában politikai véleményt képvisel?

60. Úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság ötödik kérdése azon a megfontoláson alapul, hogy amennyiben a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjában foglalt feltételek teljesülnek, a kérelmező már bizonyította a politikai vélemény fogalmának szükséges elemeit. Megtette ezt, mivel ellenzi hazájának azon ideológiáját, amely a háború olyan folytatását jelenti, amely háborús bűncselekmények elkövetését és/vagy a nemzetközi humanitárius jog megsértését is magában foglalja.

61. Az elismerési irányelv általános rendszerére tekintettel számomra úgy tűnik, hogy a menekült jogállás iránti kérelmek értékelése során nincs helye automatizmusnak. Így az illetékes hatóságoknak akkor is el kell végezniük a 10. cikk (1) bekezdése szerinti értékelést az üldöztetési okok megállapítása érdekében, ha a kérelmező „üldöztetésként” a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni.

62. A 10. cikk (1) bekezdésének e) pontja kimondja, hogy a „politikai vélemény fogalma” különösen azt foglalja magában, hogy a kérelmező egy olyan ügyben, amely a 6. cikkben említett potenciális üldözőt, annak politikáját vagy eljárását érinti, meghatározott véleményt, gondolatokat vagy meggyőződést képvisel, *függetlenül attól, hogy a kérelmező az adott vélemény, gondolatok vagy meggyőződés alapján cselekedett-e*.

63. Tág fogalommeghatározásról van szó. Ez kiterjedhet olyan személyre, aki olyan politikai véleményt képvisel, amely egyszerűen különbözik a hazájának kormányáétól, valamint olyan egyénekre is, akiket már politikai ellenfélként (vagy az állam ellenfeleként) azonosítottak, és akik hazájukban a szabadságuk vagy akár az életük elvesztésétől tartanak.

64. Végül, a 10. cikk (1) bekezdése e) pontjának vége, vagyis az, hogy „függetlenül attól, hogy a kérelmező az adott vélemény, gondolatok vagy meggyőződés alapján cselekedett-e”, világossá teszi, hogy az érintett személynek *nem* kell bizonyítania, hogy véleményének kifelé is hangot adott, akár hazájában, mielőtt az országot elhagyta volna, akár ezt követően abban az országban, ahol menedékjogot kér. Nyilvánvaló okai vannak, hogy ennek miért kell így lennie. Egy elnyomó rendszerben azt, aki elég bátor vagy elég meggondolatlan ahhoz, hogy felszólaljon, letartóztathatják és elhallgattathatják, mielőtt el tudná hagyni az országot, és másutt menedékjogot tudna kérni.

65. Ezért elutasítom a Bundesamt és a német kormány által előadottakat, amennyiben azzal érvelnek, hogy a kérelmező politikai véleményének külső megnyilvánulására van szükség ahhoz, hogy a kérelmező a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontjára hivatkozhasson. Ez az állítás összeegyeztethetetlen az elismerési irányelv szövegével és ellentétes az irányelv 4. cikkében az értékelésre vonatkozóan rögzített részletes kötelezettségekkel. [54]

52 Lásd: néhai és nagyra becsült barátom és kollégám, Bot főtanácsnok Y és Z egyesített ügyekre vonatkozó indítványa, C-71/11 és C-99/11, EU:C:2012:224, 21. és 22. pont.

53 Lásd a fenti 31–33. pontot.

54 Lásd még analógia útján: 2018. január 25-i F ítélet, C-473/16, EU:C:2018:36, 31. és 32. pont.

66. A 10. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „[a]nnak értékelésekor, hogy a kérelmező üldöztetéstől való félelme megalapozott-e, *nincs jelentősége* annak, hogy a kérelmező ténylegesen *rendelkezik-e* az üldöztetés alapjául szolgáló […] politikai jellemzőkkel, amennyiben üldözője *úgy tekinti*, hogy rendelkezik e jellemzőkkel” (kiemelés tőlem). Ennek megfelelően a menedékjog iránti kérelmet vizsgáló illetékes hatóságoknak *vagy* azt kell bizonyítaniuk, hogy az érintett személy ténylegesen a szóban forgó politikai véleményt képviseli, *vagy* azt, hogy *észszerűen feltételezhető*, hogy az üldöző (itt: a szír állam) ilyen véleményt fog tulajdonítani neki. [55]

67. Amennyiben nincs szó az üldöztetéstől való megalapozott félelemről, az egyén nem fog a „menekült” fogalmának hatálya alá tartozni. [56] Így a behívás elkerülése miatti büntetőeljárástól vagy büntetéstől való absztrakt félelem az elismerési irányelv alkalmazásában nem minősül az üldöztetéstől való megalapozott félelemnek. Hasonlóképpen, egy olyan személy, akinek a katonai szolgálatra történő behívással szembeni kifogásai opportunizmuson („előre akarok jutni a karrieremben, nem időt vesztegetni a katonaságnál”) vagy a katonai szolgálattal járó nehézségek és potenciális veszélyek elkerülésének szándékán alapulnak, nem fog az irányelv hatálya alá tartozni. [57]

68. Ennek megállapítása csak az elismerési irányelv 4. cikkének megfelelő alapos értékelés lefolytatását követően lehetséges.

69. Itt megjegyzem, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásához való jogot a nemzetközi jog elismeri, noha e jognak nincs átfogó meghatározása. [58] A gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság fontosságát az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: strasbourgi bíróság) is hangsúlyozta. E szabadság a demokratikus társadalom egyik alapját képezi. [59] Az EJEE 9. cikke (amelyet a Charta 10. cikke tükröz) által biztosított védelem jóval túlterjed a vallási meggyőződések kifejezésén. Vonatkozik minden személyes, politikai, filozófiai és erkölcsi meggyőződésre. A strasbourgi bíróság megállapította, hogy a katonai szolgálat megtagadása jelenthet olyan megfelelően kényszerítő, mély, konzisztens és fontos meggyőződést, amelyet az EJEE 9. cikkének (1) bekezdése védelemben részesít. [60] A strasbourgi bíróság azt is kimondta, hogy jogszerű az, hogy a nemzeti hatóságok meghallgassák az érintett személyt azzal a céllal, hogy értékeljék a meggyőződései komolyságát, és meghiúsítsák az EJEE 9. cikke által nyújtott biztosítékokkal való visszaélésre irányuló kísérleteket. [61] A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint az EJEE 9. cikkében rögzítetteknek megfelelő jogokat, amelyeket a Charta 10. cikkének (1) bekezdése tartalmaz, úgy kell értelmezni, hogy azok kiterjednek a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadására.

70. Az elismerési irányelv keretében a 4. cikk (1) bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a kérelmező kötelezettségévé tegyék, hogy „a lehető leggyorsabban bemutasson a nemzetközi védelem iránti kérelem megalapozásához szükséges valamennyi bizonyítékot”. Ez a rendelkezés azonban pozitív kötelezettséget is ró a tagállamokra azt illetően, hogy a kérelmező közreműködésével értékeljék a

55 Lásd a 10. sz. UNHCR iránymutatás 51. pontját.

56 Lásd a kézikönyv 80–83. pontját. Lásd még az elismerési irányelv első változatára vonatkozó bizottsági javaslat (a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeire és az e státusok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló tanácsi irányelvre vonatkozó javaslat, COM(2001) 510 final) indokolásában az irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontjához (jelenleg az elismerési irányelv 12. cikkének e) pontja) fűzött magyarázatot.

57 Lásd a kézikönyv 167. és 168. pontját.

58 Így mind az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 18. cikke és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 18. cikke kimondja, hogy minden személynek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához (e rendelkezéseket idézi a 10. sz. UNHCR iránymutatás 8., illetve 9. pontja). Ezen iránymutatás 3. pontjában a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását úgy határozzák meg, mint a katonai szolgálat olyan megtagadását, amely elvekből és lelkiismereti okokból következik, ideértve a vallási, erkölcsi, etikai, humanitárius vagy hasonló indokokból eredő mély meggyőződést.

59 2016. április 26-i İzzettin Doμan és társai kontra Törökország ítélet (CE:ECHR:2016:0426JUD006264910, Nagykamara, 109. §). Az EJEE 9. cikkének tág hatályával kapcsolatban lásd még: egy régebbi, azonban jól ismert határozat, a Bizottság 1978. október 12-i jelentése, DR 19, Arrowsmith kontra Egyesült Királyság, 7050/75. sz., a vallási és nem vallási jellegű véleményeknek és meggyőződéseknek egyaránt biztosított védelemről, ideértve a koherens és őszinte filozófiai meggyőződéseket, például a pacifizmust.

60 2011. július 7-i Bayatyan kontra Armenia ítélet (CE:ECHR:2011:0707JUD002345903, Nagykamara, 110. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 2016. szeptember 15-i Papavasilakis kontra Görögország ítélet (CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, 54. §).

kérelme szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékokat. Az értékelést egyedi alapon kell elvégezni, és figyelembe kell venni a kérelmező egyéni helyzetét és személyes körülményeit. E tekintetben az elismerési irányelv 4. cikkének (5) bekezdése elismeri, hogy a kérelmező nem mindig képes dokumentumokkal vagy egyéb bizonyítékokkal alátámasztani állításait. Amennyiben teljesülnek az e rendelkezés szerinti együttes feltételek, ilyen bizonyíték nem várható el.[62]

71. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a kérelmező nyilatkozata az illetékes hatóságok által folytatott értékelésnek csupán a kiindulópontját képezi.[63] Ezen értékelés célja a közös európai menekültügyi rendszer célkitűzései teljesülésének biztosítása, vagyis a menekült jogállás olyan személyekre való korlátozása, akik annak a veszélynek vannak kitéve, hogy legfontosabb jogaikat egyáltalán nem ismerik el, vagy azokat rendszeresen megsértik, és akiknek az élete származási országukban elviselhetetlenné vált.[64] Az alapeljárásban fennálló körülmények különböznek a Shepherd ügyben[65] fennálló körülményektől (amely ügy egy szerződéses katonára vonatkozott, nem pedig a behívás elkerülése érdekében elmenekült személyre). Az említett ügy mindazonáltal hasznos kiindulópontot jelent. A Bíróság ott kifejtette, hogy a katonai személyzet tagjának minősülés szükséges, de nem elégséges feltétele az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdése e) pontja alkalmazásának. E rendelkezés kizárólag konfliktushelyzetre vonatkozik, amelyben „magának a katonai szolgálatnak kell a háborús bűncselekmények elkövetésével járnia” (az egyedi kérelmezőnek nem kell bizonyítania, hogy neki személyesen kellene elkövetnie e bűncselekményeket). Ehelyett „az uniós jogalkotónak az volt a célja, hogy objektív módon figyelembe vegyék azt az általános kontextust, amelyben e szolgálatot gyakorolják”. A védelem kizárólag azokra az egyéb személyekre terjeszthető ki, akiket a funkcióik gyakorlása „kellő közvetlenséggel és ésszerű valószínűséggel” kényszerít arra, hogy ilyen cselekedetekben részt vegyenek. Ugyanakkor, mivel a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontja az olyan kérelmező védelmére irányul, aki a katonai szolgálatot azért ellenzi, mert nem akarja magát kitenni annak, hogy a jövőben a 12. cikk (2) bekezdésében említett cselekedeteket kövessen el, az érintett személy tehát e cselekedetek elkövetésének „kizárólag a valószínű jellegére tud hivatkozni”. A nemzeti hatóságok által a 4. cikk (3) bekezdése alapján ily módon elvégzendő értékelés csupán „*valószínűsítő körülmények együttesén alapulhat, melyek – a kérdéses körülmények összességére tekintettel – kizárólag azt bizonyíthatják, hogy e szolgálati helyzet valószínűvé teszi ilyen cselekedetek elkövetését*” (kiemelés tőlem).[66]

72. Az ezen értékelés elvégzésére irányadó releváns eljárási szabályokat az eljárási irányelv tartalmazza, nem az elismerési irányelv.[67] Számomra úgy tűnik, hogy azokban az esetekben, amikor a kérelmezők a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjára hivatkoznak, elkerülhetetlenül jelentős átfedés lesz az e rendelkezés szerinti „üldöztetés” fennállásának értékelése, valamint annak értékelése között, hogy a kérelmező bizonyított-e a 10. cikk szerinti „üldöztetési okot”. Mesterséges lenne és indokolatlan terhet jelentene a kérelmező számára, ha megkövetelnénk, hogy a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontjában szereplő feltételek fennállásának alátámasztása érdekében bizonyítsa a Shepherd ítéletben[68] kiemelt elemeket, majd pedig, hogy ugyanezeket az elemeket bizonyítsa annak alátámasztása érdekében, hogy hazájának kormánya olyan ideológiát képvisel, amely támogatja, hogy hadserege háborús bűncselekményeket kövessen el, amely ideológiát a kérelmező valószínűen ellenezheti.

62 Lásd a fenti 9. pontot és 19. lábjegyzetet, lásd még: 2014. december 2-i A és társai ítélet, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 50., 51. és 58. pont.

63 2018. január 25-i F ítélet, C-473/16, EU:C:2018:36, 28. pont.

64 Lásd például (a vallási meggyőződés kapcsán): Bot főtanácsnok Y és Z egyesített ügyekre vonatkozó indítványa, C-71/11 és C-99/11, EU:C:2012:224, 28. pont.

65 2015. február 26-i ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117.

66 2015. február 26-i Shepherd ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117, 34–40. pont.

67 Lásd a fenti 15. pontot; valamint: 2014. december 2-i A és társai ítélet, C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

68 2015. február 26-i ítélet, C-472/13, EU:C:2015:117.

73. Ami a 10. cikk (1) bekezdése szerinti üldöztetési okokat illeti, az előzetes döntéshozatalra utaló végzés nem rögzíti, hogy EZ azt állítja-e, hogy azért tagadta meg lelkiismereti okból a katonai szolgálatot, mivel pacifista, és a katonai erő *minden* alkalmazását ellenzi, vagy a szolgálatmegtagadása korlátozottabb indokokon alapul-e. Ezen indokok között valószínűleg szerepelhet az a tény, hogy a szíriai háború polgárháború, és a szír állam által a háború indítása révén alkalmazott módszerek háborús bűncselekmények elkövetésével járnak, és sértik a nemzetközi humanitárius jogot.[69] Jogszerű, hogy az illetékes hatóságok meg kívánjanak győződni EZ szolgálatmegtagadásának jellegéről.

74. Ennek értékelése során az illetékes hatóságok a következő tényezőket vehetik figyelembe.

75. A katonai szolgálat megtagadása szükségképpen a hatóságok és a szolgálatot megtagadó személy közötti bizonyos fokú értékellentétet feltételez. Így a szír állam e tevékenységeit ellenző vélemény, gondolat vagy meggyőződés képviselése az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontja alkalmazásában politikai vélemény képviselésének minősülhet.

76. Ha megállapítást nyer, hogy a kérelmező lelkiismereti okból tagadja meg a katonai szolgálat teljesítését, az értékelés következő lépése annak meghatározása, hogy vannak-e arra utaló objektív és szubjektív tényezők, hogy a kérelmező megalapozottan fél a politikai véleménye vagy meggyőződése miatti üldöztetéstől.

77. Ami az objektív tényezőket illeti, amennyiben a katonai személyzetet hadkötelezettség alapján toborozzák, ez olyan objektív tényező, amely általában arra utal, hogy az ilyen kötelező katonai szolgálat teljesítését megtagadó egyén valószínűleg konfliktusba fog kerülni hazájának állami hatóságaival.

78. Amennyiben a kérelmező hazája éppen aktívan háborút folytat, és – mint a jelen esetben – bizonyítékok vannak arra, hogy e háborút a nemzetközi humanitárius jog megsértésével folytatják, és az háborús bűncselekmények szisztematikus és ismételt elkövetésével jár, amit megbízható források dokumentálnak, ezek a 10. cikk (1) bekezdésének e) pontján alapuló menekült jogállás iránti kérelmet alátámasztó, erőteljes objektív elemeket jelentenek.[70]

79. Figyelembe kell venni, hogy fennáll-e annak valós és gyakorlati lehetősége, hogy az érintett személy a hadkötelezettsége teljesítése érdekében alternatív szolgálatot lásson el. Szintén releváns tényező a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadó személy jogállásának megszerzésére irányuló eljárásnak vagy az ilyen jogállás elismerésének hiánya a származási országban. Amennyiben a származási ország nemzeti joga és/vagy gyakorlata nem biztosítja a katonai szolgálat megtagadásának jogszerű módját, teljes mértékben elképzelhető, hogy az állam magát azt a körülményt, hogy valaki kivonja magát a katonai szolgálat alól, politikai vélemény kifejezésének tekinti.[71]

80. A Szíriában a katonai szolgálat teljesítését megtagadó személyekre kiszabott büntetések és a velük szemben alkalmazott bánásmód jellege és súlyossága releváns megfontolás, csakúgy, mint az, hogy a katonai szolgálat elkerüléséért járó büntetés aránytalan vagy súlyos jellegű-e.[72]

69 Lásd például: „A katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadása”, a diszkrimináció megelőzésével és a kisebbségek védelmével foglalkozó albizottság 14 (XXXIV) és 1982/30 határozata nyomán Asbjern Eide és Chama Mubanga-Chipoya által készített jelentés (a továbbiakban: a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról szóló jelentés), 33. pont.

70 Lásd a 10. sz. UNHCR iránymutatás 44. pontját.

71 Lásd a fenti 25. lábjegyzetet és a 10. sz. UNHCR iránymutatás 52. pontját.

72 Lásd az ENSZ kézikönyv 169. pontját.

81. Az értékelés során a nemzeti hatóságoknak azt is figyelembe kell venniük, hogy a hadkötelezettségről szóló törvények általában viszonylag fiatal felnőttekre vonatkoznak. Lehetséges, hogy egy ilyen menedékkérő kevésbé árnyalt érvelést fog előadni, mint ami ilyen körülmények között egy idősebb személytől elvárható lehet.[73]

82. A szíriai hadkötelezettségi rendszert és a katonai szolgálat alól kibúvó személyekkel szembeni súlyos bánásmódot dokumentáló bőséges anyagra tekintettel teljességgel észszerűtlen lenne a kérelmezőktől annak bizonyítását elvárni, hogy a Szíriából való elmenekülés *előtt* tájékoztatták a szíriai katonai hatóságokat a katonai szolgálat teljesítésének megtagadásáról.[74] Annak sem látom okát, hogy miért követelnék meg a kérelmezőktől annak bizonyítását, hogy a közösségi médiában a szíriai háború folytatását elítélő bejegyzéseket tettek közzé (feltételezhetően azt követően, hogy biztonságosan elhagyták az országot). Egy ilyen követelmény az irányelv rendkívül mesterséges alkalmazásához vezetne.[75]

83. A teljesség kedvéért hozzáteszem, hogy EZ hivatkozhat a 10. cikk (1) bekezdésében felsorolt más okokra is, például a meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozásra (a 10. cikk (1) bekezdésének d) pontja)[76] vagy a vallási meggyőződésre (a 10. cikk (1) bekezdésének b) pontja). Bármilyen üldöztetési okra vagy okokra kíván is hivatkozni, az illetékes hatóságok az elismerési irányelv 4. cikkének megfelelően kötelesek értékelést folytatni.[77]

84. Mi a helyzet EZ-vel az alapeljárásban?

85. Az elismerési irányelv 13. cikkének megfelelően EZ-t menekültként kell elismerni, amennyiben megfelel az ezen irányelv II. és III. fejezetében előírt feltételeknek. Ennek értékelése természetesen az illetékes nemzeti hatóságok feladata, a nemzeti bíróságok felügyelete mellett. Véleményem szerint a következő elemeket érdemes kiemelni.

86. EZ 25 éves volt, amikor befejezte egyetemi tanulmányait. Ekkor még tartott a katonai szolgálat alóli felmentése. 26 éves volt, amikor Németországba érkezett, és 27, amikor menedékjog iránti kérelmét benyújtotta. EZ a szír jog alapján hadkötelesként azonosított személyek csoportjába tartozott, és a szír jog nem ismeri el a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásához való jogot.[78] Nincsenek arra utaló bizonyítékok, hogy a katonai hatóságok beszüntették volna a személyzet toborzását. Úgy tűnik, hogy a katonai szolgálatnak nincs hiteles alternatívája azok számára, akik megtagadják a hadseregben történő szolgálatot. Jól dokumentált, hogy a szolgálatot megtagadó egyénekkel szemben súlyos büntetéseket alkalmaznak. A kérdést előterjesztő bíróság azzal, hogy előzetes döntéshozatalra utaló végzésében kijelenti, hogy a szír polgárháborúban elterjedt az ezen irányelv 12. cikkének (2) bekezdése értelmében vett háborús bűncselekmények elkövetése, és számos esetben – jól dokumentált módon – sor került a nemzetközi humanitárius jog megsértésére, számos nemzetközi szervezet megállapításait visszhangozza. Mindezek olyan objektív tényezők, amelyek alátámasztják azt a következtetést, hogy valószínű, hogy egy EZ-hez hasonló személy a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadó személyként az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontjának alkalmazásában politikai véleményt képvisel.

73 A katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról szóló jelentés 91. pontja.

74 Lásd a fenti 22. pontot.

75 Lásd a fenti 65. pontot.

76 A Bíróság 2015. február 26-i Shepherd ítéletében (C-472/13, EU:C:2015:117) bemutatott tényállásból kitűnik, hogy A. L. Shepherd a menekült jogállás iránti kérelmében a meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozásra (az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja) hivatkozott.

77 Az ENSZ kézikönyv 66. pontja.

78 Lásd a fenti 22. pontot.

87. Az elismerési irányelv értelmében az illetékes hatóságoknak meg kell győződniük arról, hogy hihetőek-e az EZ által az üldöztetési okokkal kapcsolatban előadottak. Őszintének tartják-e EZ-t? Valószerű-e a beszámolója?

88. E tekintetben releváns lehet, hogy EZ akkor menekült el Szíriából, amikor küszöbön állt a behívása (a felmentésének lejárta előtt három hónappal). Ekkor tehát nagyon valószínű volt, hogy amennyiben behívott katona lesz, részt fog venni a polgárháborúban. E tényezők egyértelműen relevánsak az elismerési irányelv szerinti bármely értékelés szempontjából.

89. Következésképpen azt az álláspontot képviselem, hogy amennyiben egy menedékkérő üldöztetési okként az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni, az e rendelkezésre való hivatkozás nem igazolja automatikusan, hogy az érintett személy megalapozottan fél az üldöztetéstől amiatt, hogy az irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében vett politikai véleményt képvisel. A bíróságok felügyelete mellett eljáró illetékes nemzeti hatóságok feladata annak megállapítása, hogy fennáll-e okozati összefüggés ezen irányelv alkalmazásában. Ennek értékelése során a következő tényezők lehetnek relevánsak: háborút folytat-e a kérelmező hazája; e háború jellege és a háborúban a katonai hatóságok által alkalmazott módszerek; az olyan kérdéseket dokumentáló országjelentések elérhetősége, hogy például a katonai szolgálatra hadkötelezettség alapján toboroznak-e; elismeri-e a nemzeti jog a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását, és ha igen, milyen eljárásban; a hadkötelezettség alá tartozó, a katonai szolgálat teljesítését megtagadó személyekkel szembeni bánásmód; a katonai szolgálat alternatíváinak létezése vagy hiánya; és a kérelmező személyes körülményei, többek között az életkora.

Végkövetkeztetés

90. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Verwaltungsgericht Hannover (hannoveri közigazgatási bíróság, Németország) által előterjesztett negyedik és ötödik kérdésre a következő választ adja:

– A harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy mindig okozati összefüggésnek kell fennállnia a 10. cikk (1) bekezdésében szereplő üldöztetési okok és a 9. cikk (1) bekezdésében meghatározott üldöztetés között, így azokban az esetekben is, amikor a nemzetközi védelmet kérelmező ezen irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni.

– Amennyiben egy menedékkérő üldöztetési okként a 2011/95/EU irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára kíván hivatkozni, az e rendelkezésre való hivatkozás nem igazolja automatikusan, hogy az érintett személy megalapozottan fél az üldöztetéstől amiatt, hogy az irányelv 10. cikke (1) bekezdésének e) pontja értelmében vett politikai véleményt képvisel. A bíróságok felügyelete mellett eljáró illetékes nemzeti hatóságok feladata annak megállapítása, hogy fennáll-e okozati összefüggés ezen irányelv alkalmazásában. Ennek értékelése során a következő tényezők lehetnek relevánsak: háborút folytat-e a kérelmező hazája; e háború jellege és a háborúban a katonai hatóságok által alkalmazott módszerek; az olyan kérdéseket dokumentáló országjelentések elérhetősége, hogy például a katonai szolgálatra hadkötelezettség alapján toboroznak-e; elismeri-e a nemzeti jog a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását, és ha igen, milyen eljárásban; a hadkötelezettség alá tartozó, a katonai szolgálat teljesítését megtagadó személyekkel szembeni bánásmód; a katonai szolgálat alternatíváinak létezése vagy hiánya; és a kérelmező személyes körülményei, többek között az életkora.